

MUNI
MED

Historie a teorie ošetrovatelství

Natália Beharková
Ústav zdravotnických věd

Faktory ovlivňující vývoj

- kulturní tradice
- vliv náboženství (zakládání špitálů)
- vědecké objevy, rozvoj medicíny
- sociální faktory a celkový stav zdraví obyvatel
- politické faktory a války
- ekonomické faktory
- významné osobnosti, jejich nadšení, elán a osobní nasazení

***„Minulost je tu od toho,
abychom se z ní poučili.***

***Ne od toho,
abychom se kvůli ní neustále trápili a vymlouvali se na ní.“***

Každý den s citáty

***„Až sestry poznají, co bylo vykonáno před nimi,
teprve pak mohou zhodnotit, co vykonaly sami.“***

Kavková, 2000, s. 5

Historie ošetřovatelství ve světovém kontextu – pravěk

- Archeologické nálezy – info o zdr. stavu populace
- Nejstarší léčebné postupy – využití instinktů (odstraňování cizopasníků, vysávání, lízání, tření postižených míst, zvracení po konzumaci nevhodné stravy), sbírání zkušeností, talentovanější se stali léčiteli; šamani a kouzelníci se domnívali, že příčina zdr. problémů pochází od nadpřirozených bytostí (bozi, démoni), popř. lidí, kt. škodí (uhranutí, prokletí), konstelace hvězd a komet → magické rituály

Historie ošetrovatelství ve světovém kontextu – starověk

Starověké lékařství orientálních civilizací:

- vycházelo z pravěkého léčitelství
- *kněžské lékařství* navazovalo na pravěký šamanismus. Kněží, kteří byli nositeli většiny znalostí, spojovali racionální a religiózní přístup k léčení.
- nemoci (mimo Číny) – považovány za trest od bohů za provinění → od toho se částečně odvíjelo i léčení
- prohloubení znalostí z anatomie a fyziologie člověka → vývoj medicíny
- Lékařství jednotlivých civilizací se výrazně lišilo úrovní, přístupem a také chápáním nemoci.

Historie ošetřovatelství ve světovém kontextu – starověk

Čínské lékařství

- racionální charakter a chápání příčin nemoci
- příčina nemoci = porušení hygienických pravidel (vycházelo se z představy, že nemoc do těla vniká ústy)
- 3. tisíciletí př. n. l. vznikaly první spisy o lékařství (léčivá žeň-šen), akupunktura
- na dvoře císaře působili dvorští lékaři, kteří vyučovali lékařství, studium obsahovalo mnoho obtížných zkoušek a trvalo maximálně 9 let, již v této době byly zřizovány útulky pro nemocné.

Historie ošetrovatelství ve světovém kontextu – starověk

Indie

- lékařské spisy z oblasti anatomie, patologie, farmakologie a chirurgie
- po vzniku buddhismu (asi 6. stol. př. n. l.) – zakládání nemocnic, buddhistických klášterů, které se staraly o nemocné.

Historie ošetrovatelství ve světovém kontextu – starověk

Mezopotámie

- nerozlišovali mezi vědou a magií: při nemoci „lékaři předepisovali magické formulky, kt. má nemocný odříkávat i léčebné postupy
- Diagnostická příručka – nejrozsáhlejší babylonský text, obsahuje seznam lékařských symptomů a detailních popisů empirického pozorování, dle symptomů diagnostikuje a činí prognózu přežití, th. prostředky: obvazy, byliny, krémy

Historie ošetrovatelství ve světovém kontextu – starověk

Starověky Egypt

- na svou dobu velice pokročilé
- 13 lékařských papyrů (zejména Ebersův 1550 př.n.l. vědomosti o léčivých rostlinách a Smithův papyrus)

Tři skupiny lékařů, kt.:

- podávali léky
- využívali magii
- chirurgové (používali dlahy, obinadla, tampony)

Ebers' papyrus

<https://www.egyptprivatetourguide.com/wp-content/uploads/2017/01/Ancient-Egyptian-Medicine-what-is-Ebers-Papyrus.jpg>

Edwin Smith papyrus

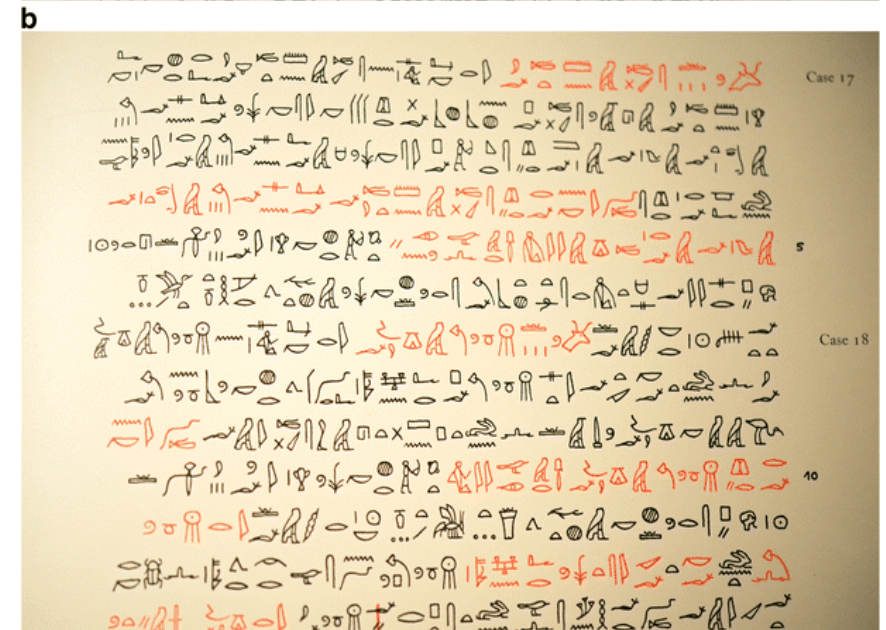
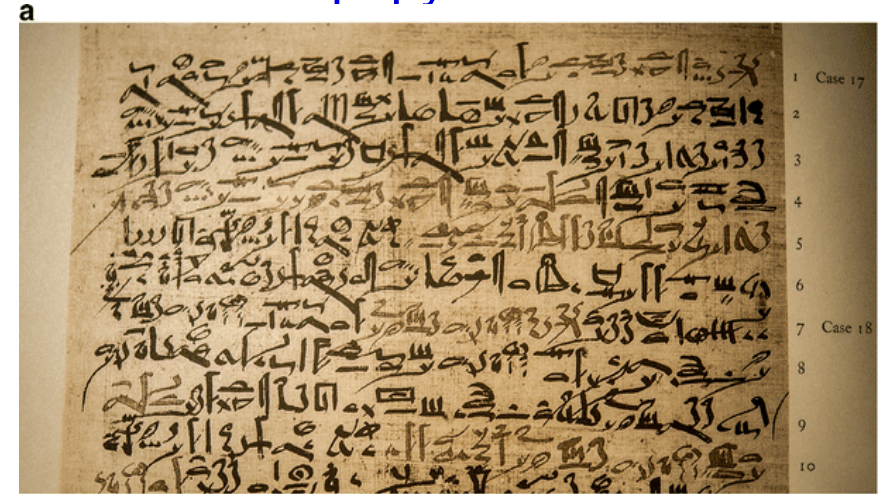

Figure 1 | On the myth of the Edwin Smith papyrus: is it magic or science? | SpringerLink

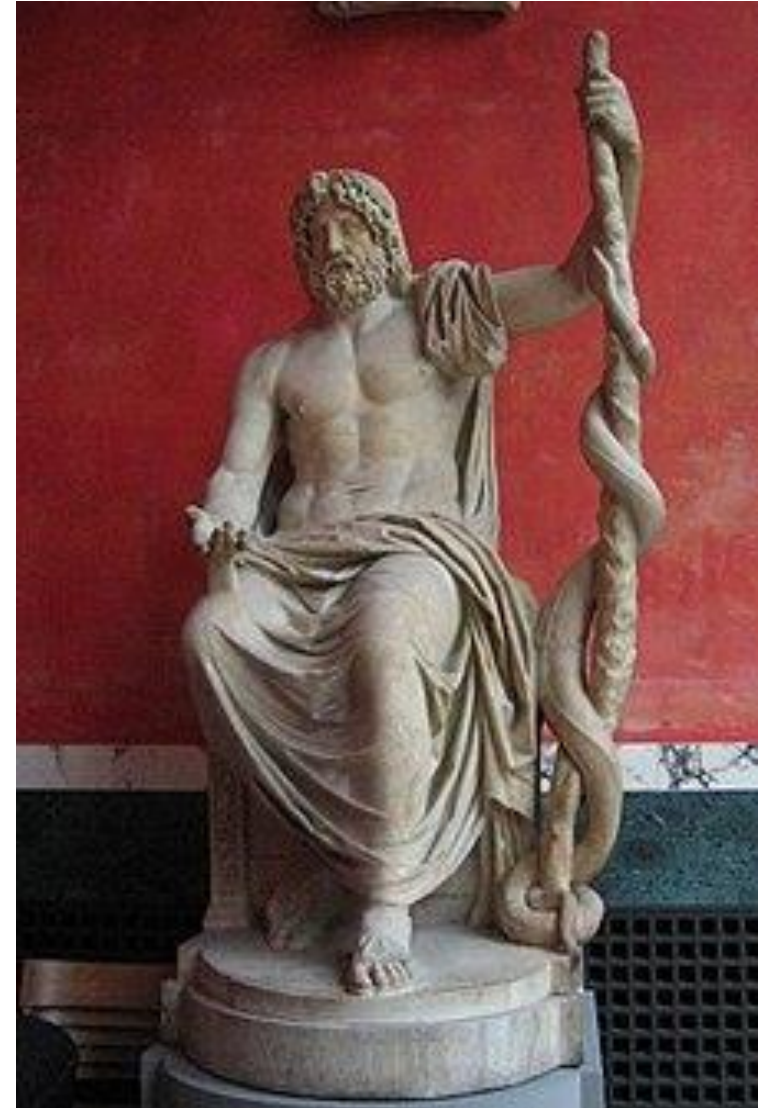
Historie ošetřovatelství ve světovém kontextu – starověk

Starověké Řecko

eposy Ílias a Odysseia – zda lidé onemocní, uzdraví se a nebo zemřou – rozhodnutí bohů (v eposech se objevuje i racionální léčba založená na zkušenostech).

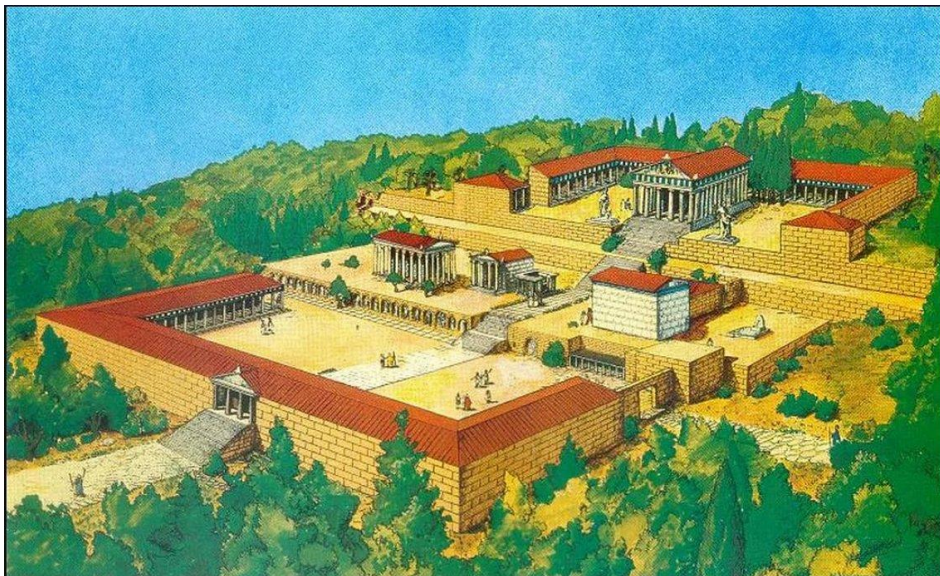
Asklépios lékař – pozdější bůh lékařství (jeho jméno se stalo synonymem pro starořeckého lékaře, byly po něm pojmenovány starořecké léčebné chrámy – Asklépia), měl několik dětí ▲Hygieia (bohyně zdraví a čistoty), Aiglé (bohyně dobrého zdraví), Panakeia (všelčící, osvoboditelka od všech bolestí), Iasó (bohyně léků a způsobů léčení), Akesó (bohyně hojení nemocí) syn Telesforos představuje síly uzdravení.

– 1 had symbolizuje jednu cestu k vyléčení

Asklépion Kos

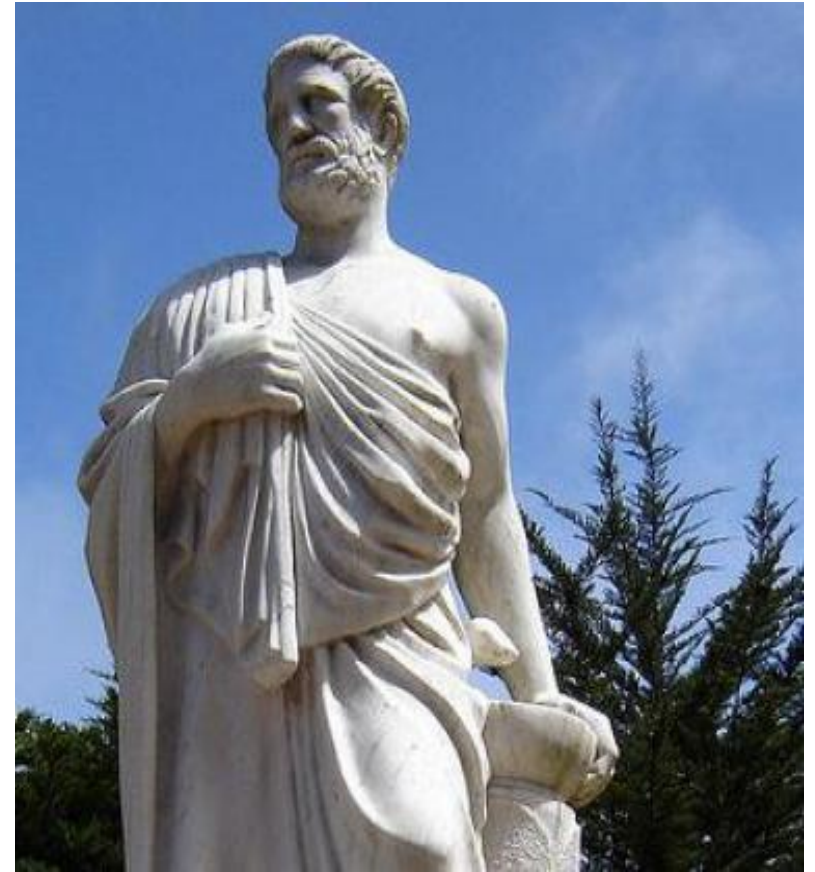

Historie ošetrovatelství ve světovém kontextu – starověk

Starověké Řecko

Hippokratés a jeho žáci praktikovali zcela racionální lékařství, kde již nebylo žádné místo pro pověry a kouzla, při léčbě vycházeli z [teorie čtyř tělesných šťáv](#), velký význam přikládali diagnóze podložené důkladnou anamnézou pacienta.

Lékaři – zkoumali u nemocného TT, P, D, prohlíželi vlasy, nehty, ochutnávali moč a krev, studovali stolici, zvratky a různé tělesné tekutiny.

[Hippokratés a rodina, dílo, fakulta, místa působení \(kos-web.cz\)](#)

Historie ošetřovatelství ve světovém kontextu – starověk

Starověký Řím

- přijímali poznatky Řeků
- působili zde řečtí lékaři Galénos
- veřejné zdravotnictví na dobré úrovni, nemocnice (nejprve pro otroky, později pro ostatní) a zařízení pro nemocné a chudé
- stát se staral o výuku nových lékařů tím, že platil lékaře, kteří pak zdarma přednášeli chudým studentům

CLAUDE GALIEN

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/f5/Galen_detail.jpg

Historie ošetřovatelství ve světovém kontextu – středověk

Byzantská říše

- lékaři navazovali na Hippokrata a Galéna
- nebyla úplně racionální a při léčení byla praktikována magie
- význam – péče o nemocné
- Basileios Veliký – 1. xenodochium (útulek pro pobožné, chudé a nemocné), zárodek středověkého špitálu

Historie ošetřovatelství ve světovém kontextu – středověk

Klášterní medicína

- v Evropě období od 6. do 12. století,
- díla o lékařství vznikala a byla přechovávána v kláštrech
- péče o nemocné ovlivněná křesťanstvím, které se tehdy v Evropě postupně rozšiřovalo ← nové náboženství bylo spojené s láskou k bližnímu, pomoc a soucit s trpícími.

Hildegarda z Bingenu na iluminaci rukopisu *Scivias*

Vývojové linie ošetrovateľskej péče a ošetrovateľství

- neprofesionální/laická péče
- charitatívni péče
- profesionální péče

Neprofesionální/laická péče

- historicky nejdelší
- někdy nazývána i sebepéče
- vnitřní potřeba pečovat o sebe, své zdraví a zdraví svých blízkých → souvislost s přežitím jedince, rodiny i sociální skupiny
- ženy – generační předávání vědomostí – ošetřování v domácnosti – přírodní zdroje

Charitativní ošetřovatelství

- vývoj spolu s křesťanstvím
- 10. století – počátky řádového ošetřovatelství
- k opatrovnictví přiváděly ženy náboženské pohnutky

- péče orientovaná na specifickou skupinu lidí – nemocných, chudých, trpících, opuštěné děti, jedinci odkázaní na pomoc jiných

- charitativní oše. péče/řádové opatrovnictví – saturace základních potřeb života

- charitativní domy – realizace opatrování
- ošetřování nemocného – chápáno jako akt morální, humánní pomoc člověku
- zakládání mnišských řádů, klášterů, útulků, hospitálů a nemocnic
- při kláštorech vznikaly špitály (omezené na pár lůžek) – poskytování křesťanské pomoci bližnímu, základy klášterní medicíny spojené s péčí o zákl. potřeby nemocných, trpících lidí

- v kláštorech – poskytování 1. cílené organizované oše. péče tělesně a duševně nemocným

Rozdělení křesťanských řádů: církevní, rytířské a světské

Evangelické počiny – farář Theodor Fliedner z Kaiserwerthu (u Düsseldorfu) zlepšení podmínek dětí a mládeže, založil školu pro výuku ručních prací, mateřskou školu a seminář pro učitelky MŠ, 1836 Vyučovací zařízení pro evangelické ošetřovatelky, zakládal špitály po celém světě (Jeruzalém, Istanbul, Alexandrie apod.)

Česká diakonie ustanovena 1903, 1912 poskytování ošetřovatelské služby v rodinách

Profesionální péče

- organizovaná léčebná péče – od konce 19. století
- vliv – války, rozvoj medicíny, společenské situace, význam hygieny pro zdraví

Významné osobnosti ošetřovatelství ve světě

Florence Nightingale (1820-1910)

- nejvýznamnější osobnost v historii ošetřovatelství
- studovala ošetřovatelské systémy v Anglii, Německu a Francii
- získala poznatky a zkušenosti o péči o nemocné
- vyslána na západní frontu s vyškolenými ošetřovatelkami Krymská válka [1853–1856](#)
- [Krymská válka – Wikipedie \(wikipedia.org\)](#)
- zavedla hygienická opatření, pravidelné stravování
- všechny údaje a skutečnosti evidovány
- pokles úmrtnosti v lazaretu ze 42 % na 2,2 %
- sestrou může být jen vzdělaná, inteligentní, samostatná tvořivá bytost

Florence Nightingale – zakladatelka moderního ošetřovatelství a zdravotní sestra, která dokázala zachránit tisíce životů

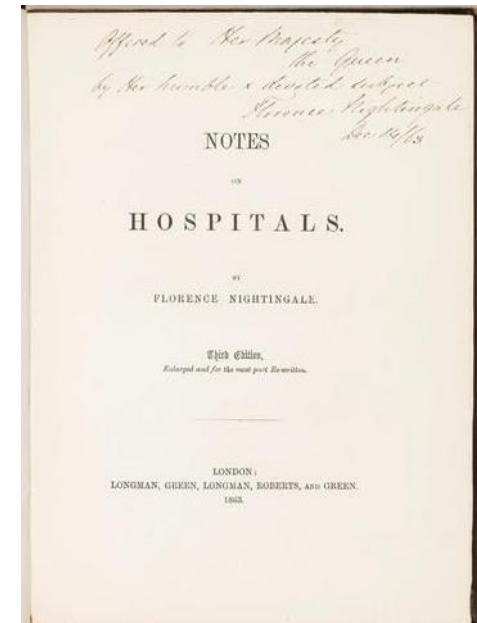
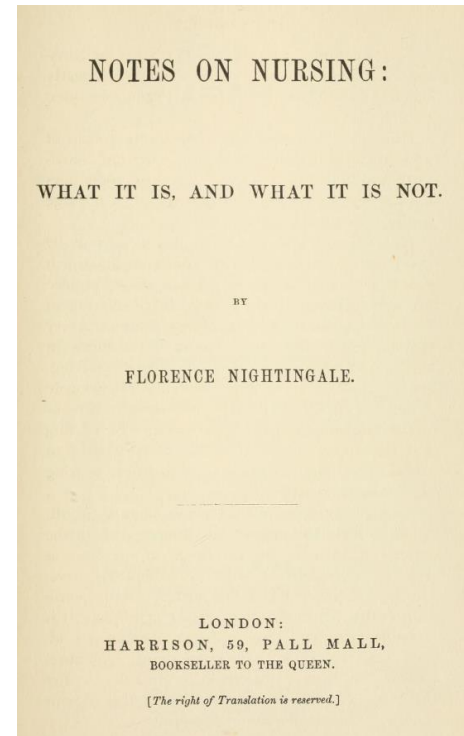
<https://fameplay.tv/florence-nightingale-zakladatelka-moderniho-osetrovatelstvi-a-zdravotni-sestra-ktera-dokazala-zachranit-tisice-zivotu>

Video o F.N. <https://www.youtube.com/watch?v=Frow559jWSE>

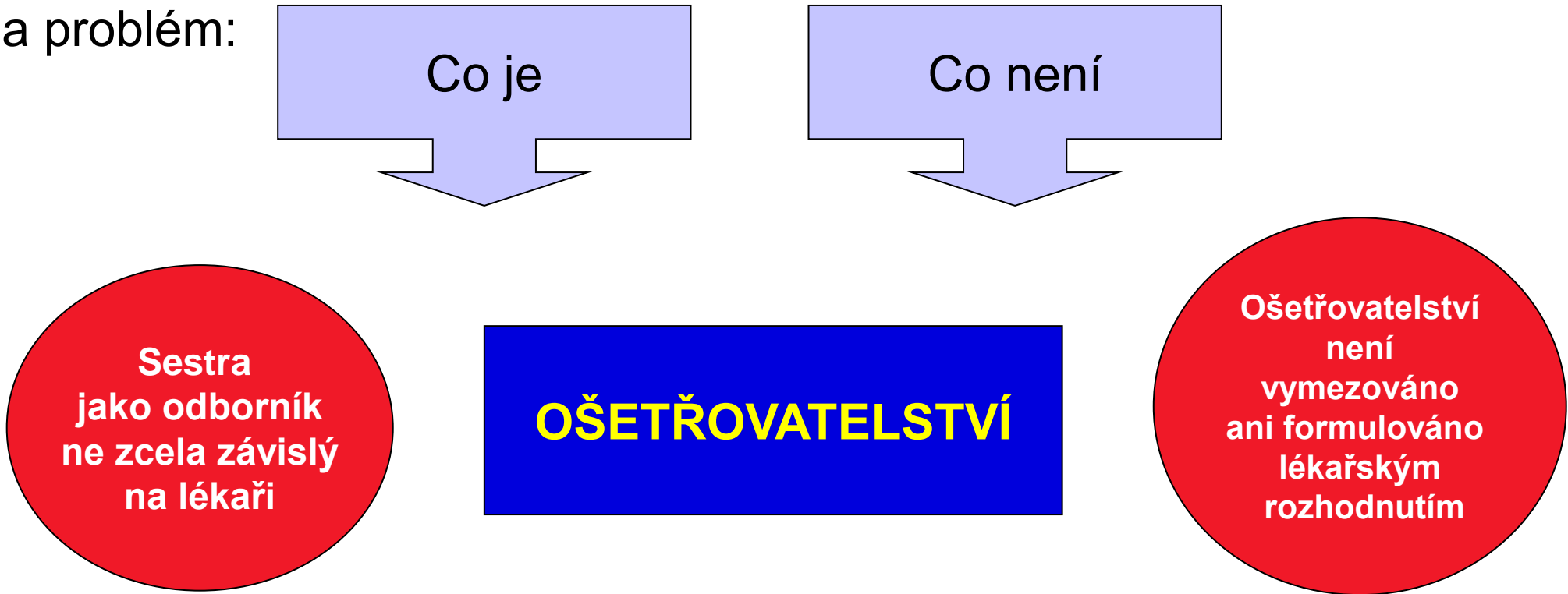
Ze života ...

- narozena ve Florencii v aristokratické rodině, žila v Anglii
- vzdělání otec, cestování po Evropě
- 1851 studovala ošetřovatelství (Protestant Diakonia, Kaisersworth, Německo)
- 1853 superintendent (Hospital for Invalid Gentlewomen, London)
- **1854 účast v Krymské válce**
- 1859 první učebnice ošetřovatelství [Notes on Nursing](#) (**Zápisky o ošetřovatelství**)
- 1863 publikace [Notes on Hospitals](#) (Zápisky o nemocnicích)
- **1860 založila ošetřovatelskou školu a domov pro sestry** (St. Thomas's Hospital, London)
- 1908 vyznamenání za zásluhy (král Edward VII)

Popis modelu

- nezamýšlela vytvořit model nebo teorii
- řešila problém:

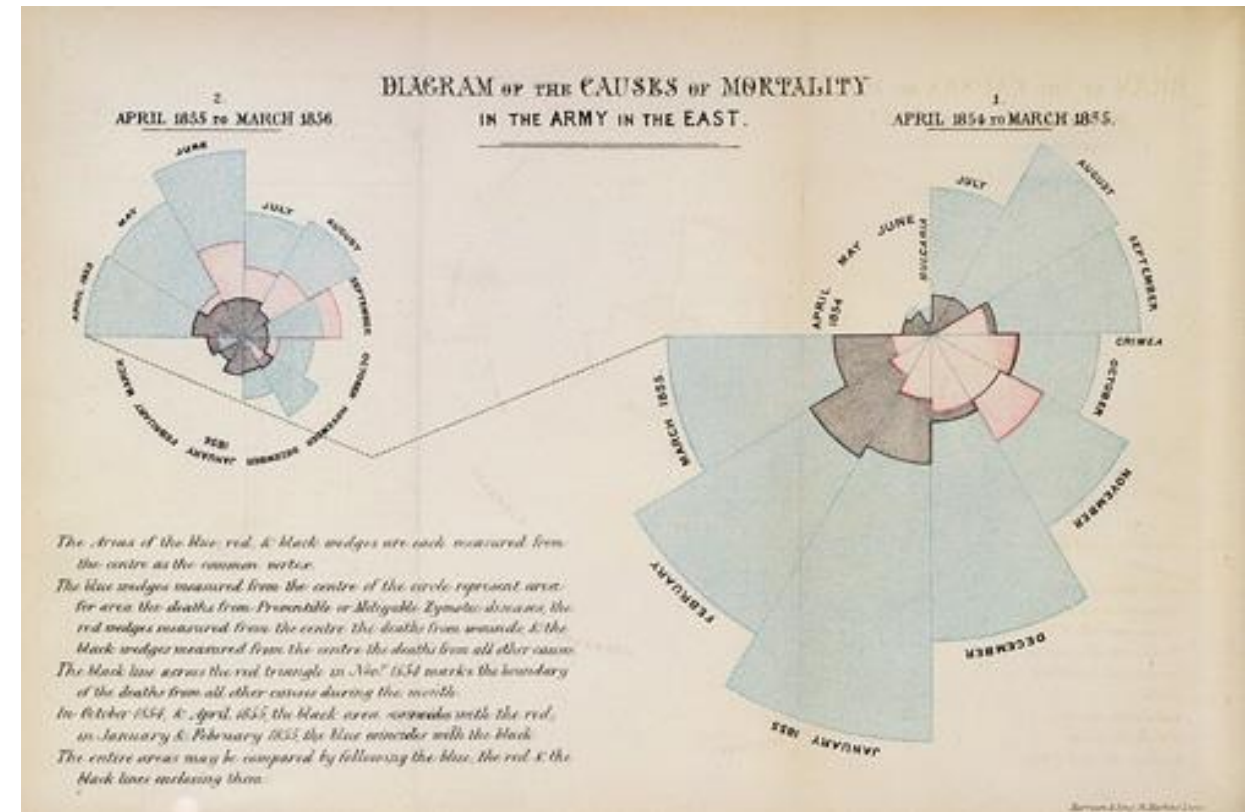
Ošetřovatelství a ošetřovatelské aktivity

Vědecká stránka Nightingale
ošetřovatelství spočívá ve:

- využití statistiky, pozorování
- cílené intervence (hygiena, logistika, komunikace)
- administrativa a řízení
- vliv na veřejné zdraví

Základní cíl – zajištění nejlepších podmínek osobám pro podporu a posílení zdraví a prevence nemocí

Důraz kladen na pozorování pacienta

Ošetrovatelská teorie

- zaměřena na prostředí, které chápala z tělesného, emočního a sociálního aspektu
- zajímala se o zdravé prostředí, které je nezbytnou podmínkou účinné ošetrovatelské péče
- zdravé prostředí obsahuje 5 základních součástí: **čistý vzduch, čistá voda, vyhovující kanalizace, čistota a světlo**
- teorie prostředí je doplněna i o problematiku týkající se **tepla, ticha a diety**
- zaměřena na pacienta = **osoba v prostředí, ve které se má uzdravovat**
- doporučuje ošetřování, které má u pacienta podněcovat způsob, jak se má v případě, že je to možné, starat se o sebe, jak má sestra s pacientem spolupracovat při jeho uzdravování
- je zaměřena na zdraví (jako stav pohody a schopnosti využít možnosti pacienta)
- zdraví se má udržet prostřednictvím prevence onemocněním a kontroly prostředí

Florence Nightingale – Environmentální model

Asumpce

Prostředí

- je odrazem momentálního stavu společnosti
- fyzikální prostředí je hlavní zdroj infekce, nečistota a vlhkost jsou hlavní původci nemocí
- zdravé je nezbytné pro správné ošetřování

Zdraví je to nejcennější, co každý člověk má.

Nemoc je reparativní proces, kterým reaguje příroda na nesprávný způsob života jedince.

Ošetřovatelství:

- zahrnuje úpravu prostředí, výživy a zachování energie nemocného
- není vymezeno ani formulováno lékařským rozhodnutím

Sestra je vzdělaný, tvořivý a samostatný odborník, který není zcela závislý na lékaři

Hlavní jednotky

Cíl ošetřovatelství	zajistit pacientovi přežití nebo alespoň zmírnění utrpení a ulehčení umírání
Pacient	potenciálně každý jedinec; stává se ním v situaci, kdy je odkázán na pomoc sestry; osoba v prostředí, ve kterém se má uzdravovat, je pasivní, ovlivňován sestrou a prostředím
Role sestry	pomoc pacientovi dosáhnout optimální stav
Zdroj potíží	prvky prostředí (nečistota, vlhkost, chlad, tma, zápach, hluk)
Ohnisko zásahu	zabezpečení 5 složek zdravého prostředí
Způsob zásahu	úprava prostředí
Důsledky	zlepšení prostředí a co nejlepší zdravotní stav pacienta

Prostředí

Pět komponentů:

- Čistý **vzduch**
- Čistá **voda**
- Funkční **kanalizace**
- **Čistota** – osobní, prostředí
- (Sluneční) **světlo**

+ **teplo**

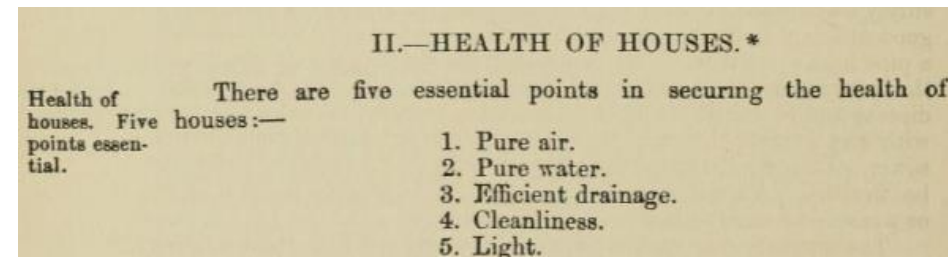
+ **strava**

+ **poloha**

+ **zvukové podněty** (vhodné podporovat, nevhodné eliminovat → ticho léčí)

– preferovala spíš fyzické (přírodní) aspekty prostředí

– neoddělovala fyzické emoční (psychické) a sociální prvky prostředí pacienta

Zpracované
do ošetrovatelských
intervencí

Prostředí

psychologické

Spojovací článek – **KOMUNIKACE**

- **s pacientem**
- **lékařem**
- **rodinou**

Popsala pravidla správné a účelné komunikace

sociální

- **komunita a sociální prostředí musí být pojímány spolu s konkrétním pacientem**
- **zdůrazňovala význam makrosociálních struktur** (vliv a podíl státu na reformách zdravotnictví, sociální podpora chudých nemocných a raněných vojáků) i mikrosociálních

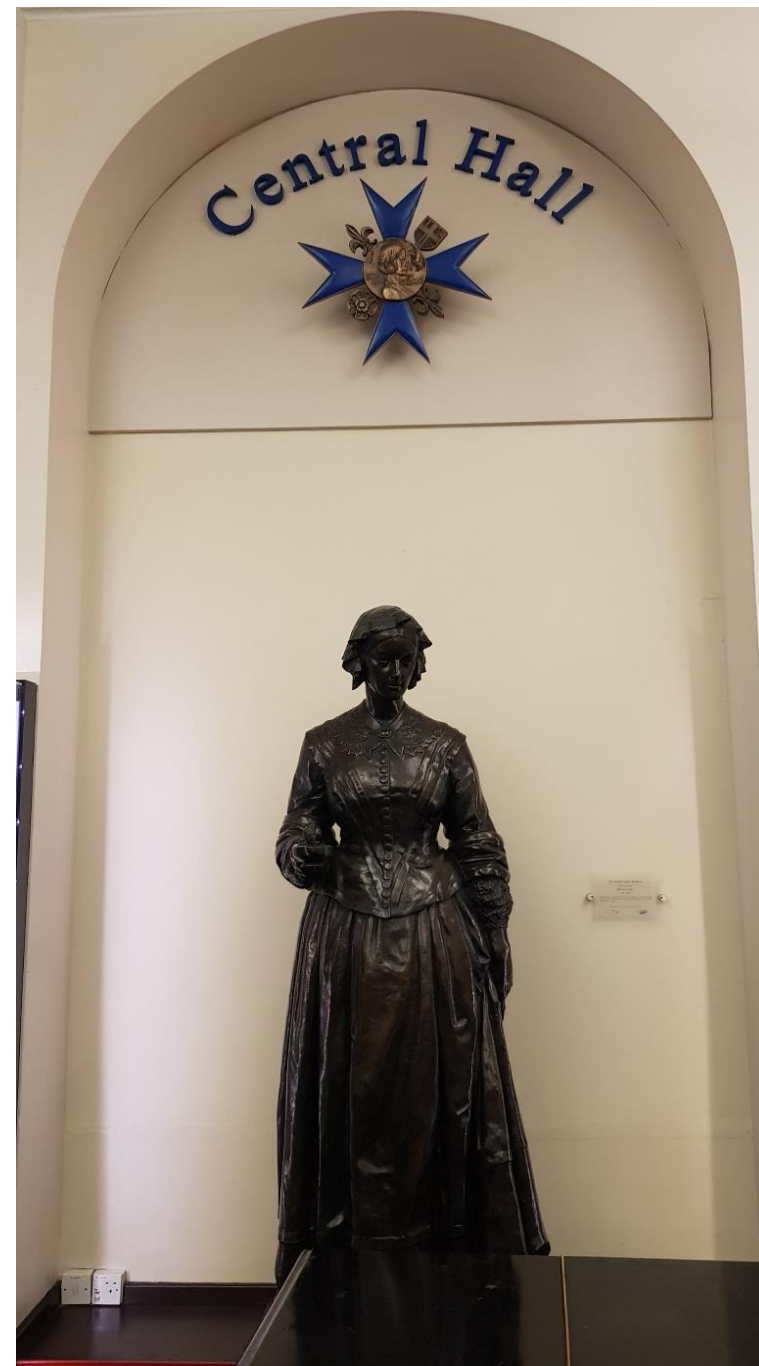
Souhrn pro praxi

- udržovat čerstvý vzduch (větrání)
- používat vždy čistou vodu
- používat světlo v místnosti, nejlépe přímé sluneční
- dbát na čistotu prostředí (špína je zdroj infekcí)
- dbát o osobní čistotu (neumytý člověk je ohrožený infekcí)
- funkční kanalizace (nefunkční způsobuje epidemie)
- udržovat kontinuální teplotu v místnosti (vytápěním, větráním, vhodným umístěním lůžka v místnosti)
- vhodné zvukové podněty, bránit hluku
- Dbát na složení stravy, dietní omezení podle druhu onemocnění, časový harmonogram stravování

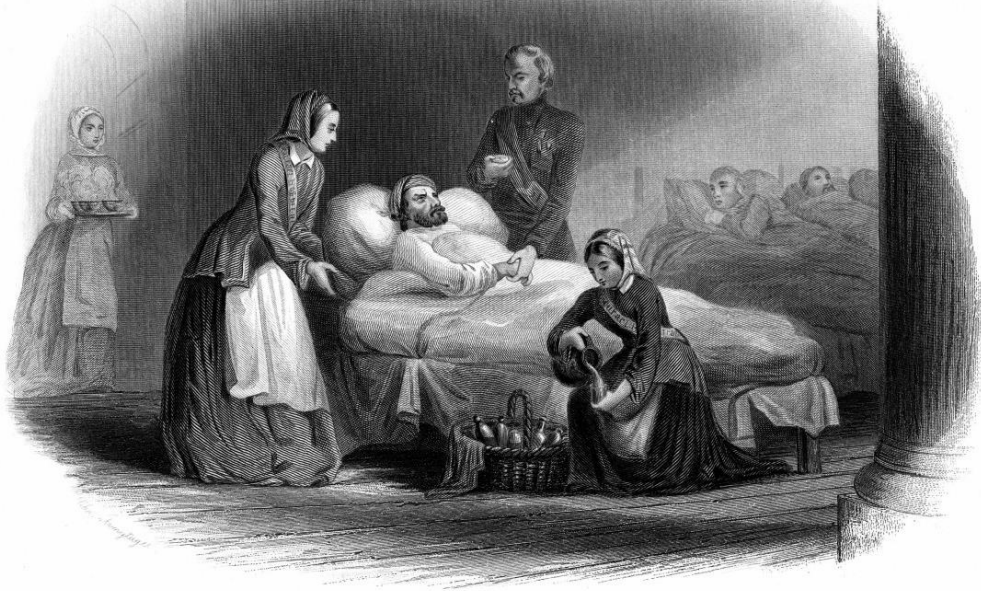
Souhrn pro praxi

Sestra je zodpovědná za prostředí i tehdy, když v něm není fyzicky přítomna.

*„Je to věcí velmi zajímavou, vidíme-li,
jak téměř každý nemocný ležící v posteli
obličej má obrácený ku světlu, právě jako rostlina,
která své listy vždy po slunci obrací.“*

MISS NIGHTINGALE & THE NURSES IN THE EAST.

Florence Nightingale and other nurses with a patient during the Crimean War
Photo: Universal History Archive/Getty Images

https://www.biography.com/image/c_limit%2Ccs_srgb%2Cq_auto:good%2Cw_700/MTcxMjcwMDk4NjcYMTY2ODk0/gettyimages-113448223.webp

https://www.readingmuseum.org.uk/sites/default/files/styles/main_image__r/public/images/Crimean_War%3B_Florence_Nightingale_going_around_the_wards_at_Wellcome_M0003645%20%281%29.jpg?itok=6E_PyIPs

12. květen = Mezinárodní den sester

Dáma s lampou

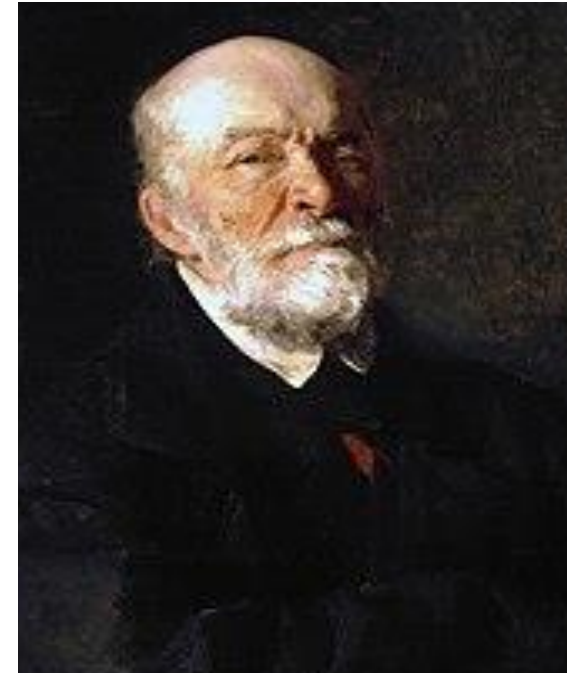
- připomenutí narození Florence Nightingale, anglické ošetřovatelky a zakladatelky profesionálního ošetřovatelství a povolání **sester**

Významné osobnosti ošetřovatelství ve světě

Nikolaj Ivanovič Pirogov (1810 – 1881)

- ruský lékař, chirurg, generál
- profesor univerzity v Petrohradě
- význam ženy při ošetřování raněných
- ošetřovatelská činnost – krok k řešení ženské otázky
- prvních třicet ruských vyškolených ošetřovatelek
- 1847 použil jako první chirurg na světě éter při operaci v polních podmínkách
- vynalezl vlastní techniku užití sádry při léčení zlomenin.

Významné osobnosti ošetrovatelství ve světě

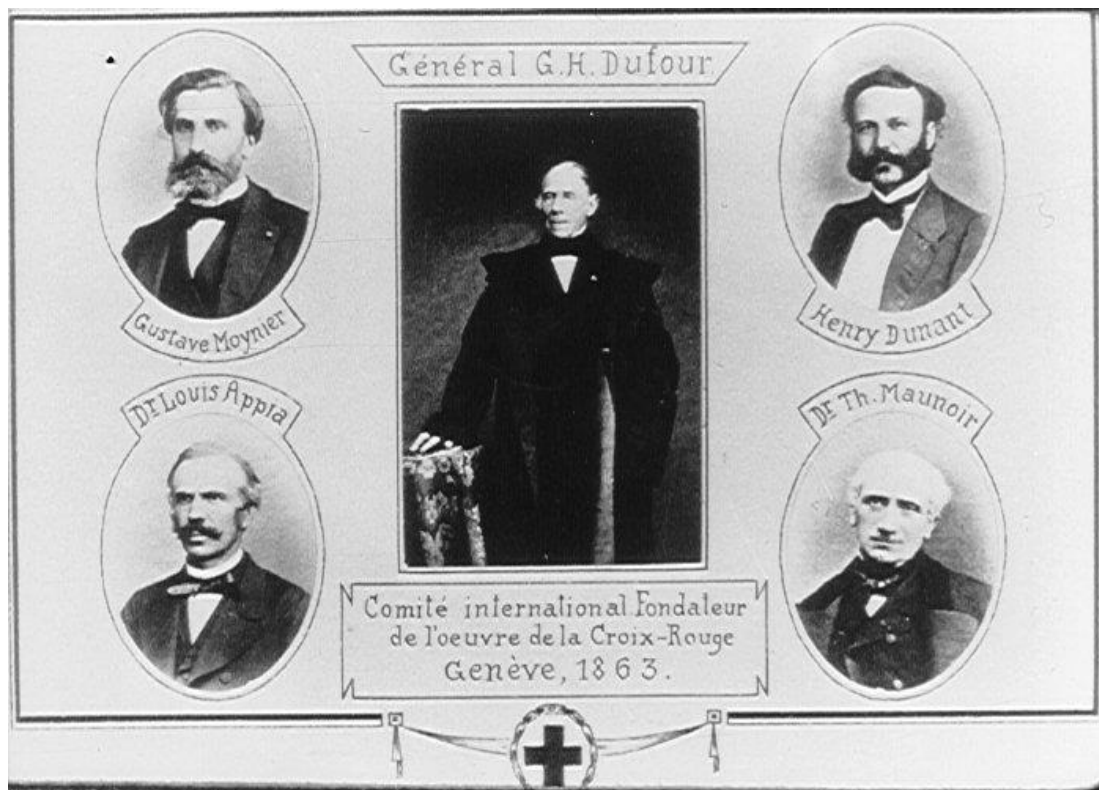
Henri Dunant (1828 – 1910)

- obchodník a bankéř
- zakladatel Mezinárodního červeného kříže 1864
- organizace zajišťující první pomoc raněným
- odbornou přípravu laických ošetřujících osob

Myšlenka:
péče o raněné ve válkách
a ochrana zdravotnického
personálu

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/43/Committee_of_Five_Geneva_1863.jpg

únor 1863 *Mezinárodní výbor pro pomoc raněným vojákům* – od roku 1876
Mezinárodní výbor Červeného kříže.

8. květen den narozenin A. D.
= **Světový den Červeného kříže a Červeného pŕlměsíce**

Začátky ošetřovatelství v ČR

- 10. století – vláda knížete Boleslava (935 – 967)
- na území Prahy vznikají první hospice (útulky pro chudé, nemajetné, nemocné osoby – civilní sestry poskytovaly charitativní pomoc v saturaci základních potřeb)
- náboženské řády a kongregace – pomoc trpícím a potřebným → zakládání špitálů (1. špitál v Týně – tč. Staroměstské náměstí, o 12 osob pečovalo 7 žen)

Týnský dvůr (Ungelt) na konci 19. století

Týn **ohrada**, ohrazené místo
Ungelt **povinné clo**

Začátky ošetřovatelství v ČR 10. století

Svatá Anežka Česká Přemyslovna (1211-1282)

- dcera Přemysla Otakara I a druhé manželky Konstancie Uherské, mladší sestra Václava II
- patronka českého ošetřovatelství
- r. 1233 – *klášter sv. Haštala i špitál*
- 12. 11. 1989 svatořečení

první žena, která:

- založila mužský řád,
- český ošetřovatelský řád,
- založila špitální bratrstvo – papežem uznáno za samostatný ošetřovatelský řád: Řád křižovníků s červenou hvězdou
- vypracovala účelný systém a konkrétní pravidla pro ošetřování nemocných
- celý život zasvětila péči a pomoci o chudobné a nemocné.

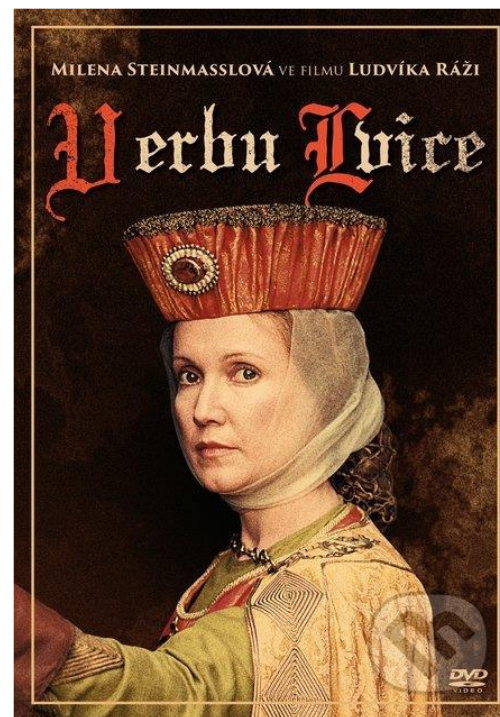

Začátky ošetřovatelství v ČR

Svatá Zdislava z Lemberka (1220 – 1252)

- česká šlechtična a zakladatelka klášterů a špitálů
- 1907 prohlášení za blahoslavenou
- 1995 papež Jan Pavel II. – vyhlášení za svatou

Začátky ošetřovatelství v ČR

Eliška Přemyslovna

- dcera českého a polského krále Václava II. a Guty Habsburské
- manželka Jana Lucemburského
- r. 1317 – *klášter dominikánek Hortus regia, tvrz s věží (klášter u sv. Anny)*

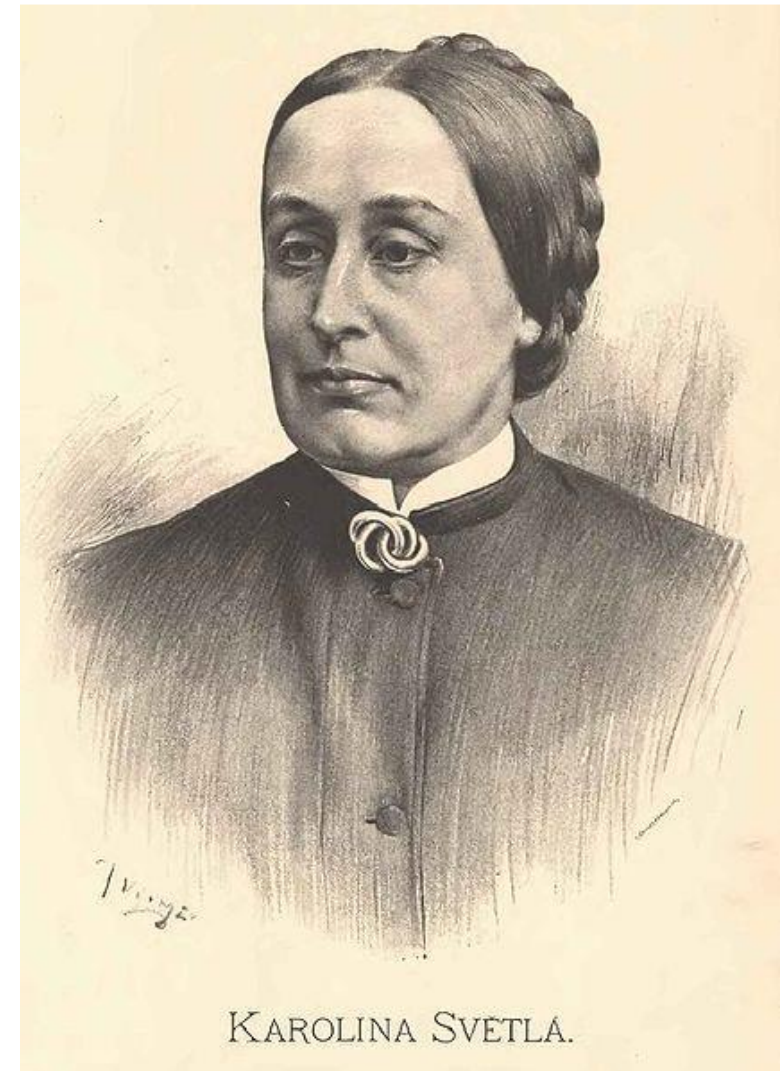

Karolína Světlá

24. února 1830 - 7. září 1899

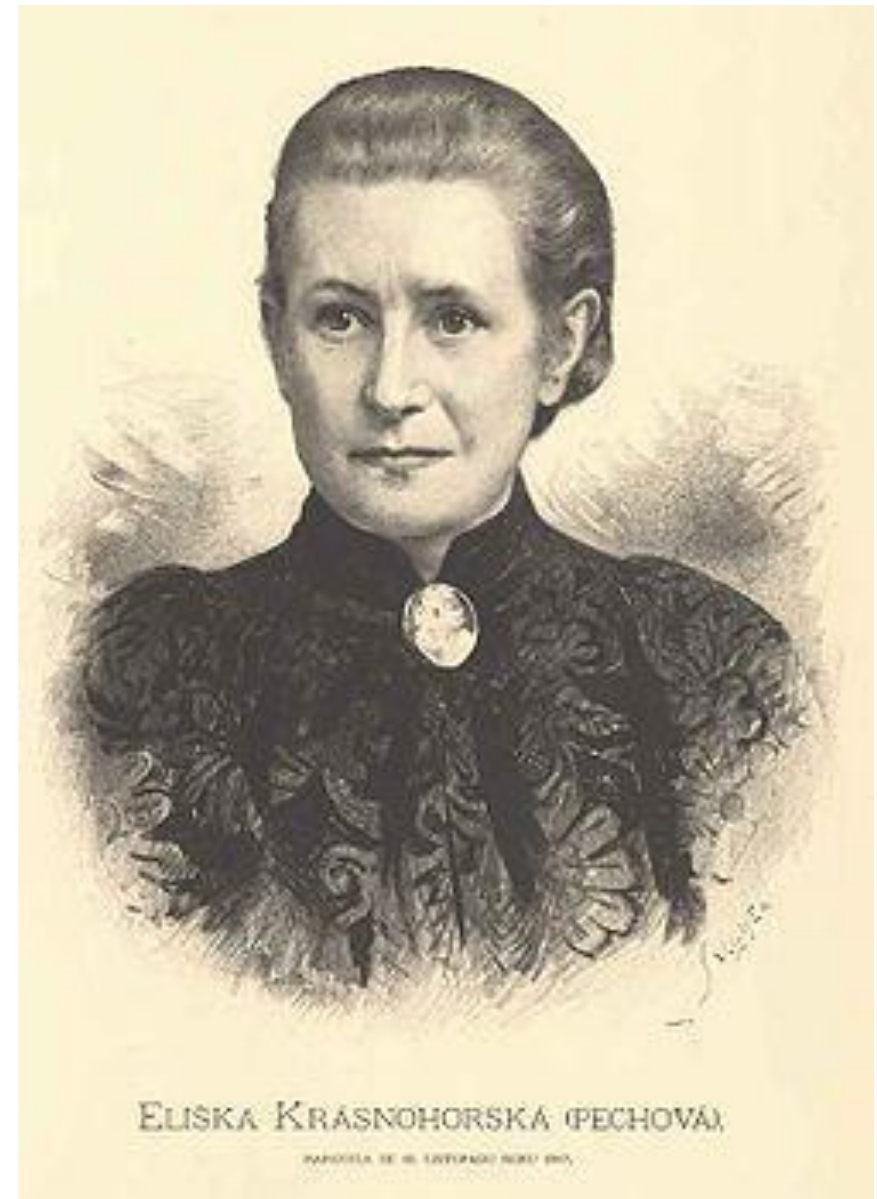
- Johanna Rottová
- česká spisovatelka, věnovala se emancipačnímu hnutí – zlepšení sociálního postavení žen a dívek
- 1871 – založení Ženského výrobního spolku, účel: opatřit práci nemajetným ženám (*nejčastěji vdovy po vojácích rakousko-pruské války*) → zřízení obchodní a průmyslové školy a kurzy pro vychovatelky a ošetřovatelky
- svým smýšlením ovlivnila vznik 1. ošetřovatelské školy

Eliška Krásnohorská

18. listopad 1847 - 26. listopad 1926

- Alžběta Pechová
- básnířka, spisovatelka, překladatelka
- založení 1. dívčího gymnázia Minerva (1890)
- s K. Světlou přispěla ke vzniku 1. ošetřovatelské školy

PhDr. Alice Masaryková

3. květen 1879 Vídeň – 29. listopad 1966, Chicago, USA

- veřejná činitelka, bojovala za zlepšení sociální situace a vzdělávání žen
- **Československý červený kříž** (1919) – 20 let byla předsedkyní, za jejího působení vyvíjela organizace rozsáhlou zdravotnickou, charitativní a sociální činnost.
- angažovala se v ošetřovatelském školství, založila Českou ošetřovatelskou školu, aktivně podporovala vzdělávání ošetřovatelek a financování školy,
- její zásluhou přijely do Prahy v roce 1920 tři americké sestry (pomáhaly vybudovat na vysoké úrovni ošetřovatelskou školu v Praze)
- 1. česká ošetřovatelská škola byla po mnoho let zdrojem dobře vzdělaných diplomovaných sester nejprve pro Všeobecnou nemocnici v Praze, později pro další zdravotnické služby v nemocniční i v komunitní péči na celém území republiky
- s pražskou ošetřovatelskou školou byla spjata po celý život – pravidelně se účastnila sjezdů absolventek, předávání diplomů a dalších významných událostí až do r. 1948, kdy byla nucena odejít do ústraní.

Doc. PhDr. Marta Staňková, CSc.

12. únor 1938 Boskovice - 13. říjen 2003 Praha

- 1953 studovala na SZŠ ve Svitavách,
- po maturitě a snaze studovat LF se zaměstnala jako zdravotní sestra,
- po 3 letech byla vyslána na 1 rok studovat Vyšší ošetřovatelskou školu v Praze, po návratu začala na SZŠ učit jako sestra instruktorka (pedagogická dráha) začala již dálkově studovat obor péče o nemocné – psychologie na Karlově univerzitě
- 1968 oddělení péče o nemocné III. Interní klinika Všeobecné fakultní nemocnice 30 let
- po pádu komunistického režimu – pracovala v mezinárodních sesterských organizacích, zasloužila se o informovanost českých sester o moderních trendech v ošetřovatelství
- rozvoj ošetřovatelského vzdělávání, autorka koncepce ošetřovatelství v ČR, zajímala se o historii ošetřovatelství
- rozvoj ošetřovatelství chápala jako „*nutný prostředek ke zkvalitnění péče o pacienta, partnerství a týmovost práce všech zdravotnických profesí.*“
- za celoživotní práci byla oceněna Sestra roku 2001
- Bohatá publikační činnost 160 odborných článků, 4 ošetřovatelské učebnice, spoluautorka 51 monografií/učebnic a skript

Vzdělávání sester v ČR

- **1874** První česká ošetrovatelská škola v Praze (1. škola v Rakousko – Uhersku, trvání 7 let)
- 1916 Česká (zemská) škola pro ošetrování nemocných při Všeobecné nemocnici v Praze
- **1920** Česká zemská škola pro ošetrování nemocných na 10 let pod správu ČSČK (Miss M. G. Parsons + 2 další americké sestry (zásluha A. Masarykové) začátek koncepce výuky a výchovy ošetrovatelství (*r.1931 přejmenování Česká státní ošetrovatelská škola v Praze*)
- 1922 ošetrovatelská škola pro dětské sestry Praha – Krči nemocnice – zřízení oddělení Ochrany matek a dětí, délka studia: 1 rok – ↓ zájem = půlroční

sociální postavení sester:

- ↓ příjem, bydlení a strava v nemocnici,
- v době osobního volna – propustky z nemocnice,
- pracovní doba 70-90 hod/týden,

Vývoj zdravotnického školství v letech 1948 –1960

- Zákon č. 95/1948 o jednotné škole
- Zákon č. 103/1951 o jednotné léčebně preventivní péči
- 1951 – 3 roky, 11 oborů SZP
- 1953 školy do působnosti ministerstva zdravotnictví
- 1956/1957 – abiturientské studium

Vysokoškolské vzdělávání sester

- **1960** vznik VŠ studia pro sestry při III. interní klinice 1. LF UK v Praze (dálkové)
- 1981 (denní)
- 1987 – jednooborové dálkové

- 2004 vstup do EU – změny ve vzdělávání a legislativě

VLIV HOPE (Health Opportunities for People Everywhere)

- 1990 monitorování situace, výsledky
- zásadní obsahové změny, důraz kladen na společenskovední předměty, rozšíření psychologie, komunikace, psychologie, etiky
- 1991 září Modra – vzorový kurz
- 1992/1993 – změna v obsahu a ve struktuře vzdělávání jednotlivých oborů SZP
- ŽS – porodní asistentka
- zánik DS + ZS, vznik VS (4leté + 2leté PKS)
- RP – ergoterapeut, fyzioterapeut
- zubní technik
- dentální hygienistka
- 1. 10. 1996 Kompetenční zákon převádí zdravotnické školy pod MŠMT
- 9. 4. 1998 Koncepce českého ošetřovatelství (později Věstník 9/2004, nyní Věstník 6/2021)
- 1. 9. 2000 vznik odboru ošetřovatelství na MZ ČR (www.mzcr.cz)
- Evaluační mise EU – duben 2002

Studijní program: Ošetřovatelství

Obor: všeobecná sestra, porodní asistentka

- 2001/2002
  - Jihočeská univerzita, České Budějovice,
  - Ostravská univerzita, Ostrava

- 2002/2003
  - 3. LF UK Praha, LF MU Brno, LF UP Olomouc,
  - Soukromá vysoká škola Dr. Ilony Mauritzové v Plzni
  - Pardubická univerzita, Pardubice
  - VZŠ Duškova, Praha

Zahájení vzdělávání VS na LF MU

- prof. MUDr. J. Vorlíček, CSc., tehdejší děkan LF MU podporoval vzdělávání sester, garant studia doc. Kyasová (přijata jako asistentka II. IHOK FNB a LF MU, zde i 1. zázemí pracoviště)
- ak. rok 1999/2000 studium pod Klinikou interní, geriatric, ošetrovatelství a praktického lékařství, přednostka prof. MUDr. Kubešová, CSc.
- výuka i zaměstnanci se několikrát stěhovali do různých prostor po městě Brně
- 1. 5. 2005 ustanovena Katedra ošetrovatelství – vedoucí doc. Kyasová
- 1. 8. 2019 Katedra ošetrovatelství a porodní asistence – přednostka prof. Pokorná
- 1. 9. 2021 Ústav zdravotnických věd

Další vzdělávání sester

- 1960 Střediska pro další vzdělávání SZP
- 1963 Ústav pro další vzdělávání SZP (ÚDV SZP)
- 1986 Institut pro další vzdělávání SZP (IDV SZP)
- 1991 Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví (IDVPZ)
- 2003 Národní centrum ošetřovatelství a nelékařských zdravotnických oborů (NCO NZO)

Vstup ČR o EU

- 1. 4. 2004 - **Zákon č. 96/2004 Sb.**, o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů
(zákon o nelékařských zdravotnických povoláních)
- 2004 koncepce ošetřovatelství Věstník 9/2004 (zavedení OP, nyní Věstník 6/2021)

MUNI
MED

Záchranářství

1857 – Pražský dobrovolný sbor ochranný

- 36 lidí z toho 3 zdravotníci
- zasahovali zejména u povodní a požárech
- členové jsou označeni červeno-bílou stuhou na levé paži, později sborovým odznakem

***„Ochrániti, co jest ochrany hodno,
zachránit v každém druhu nebezpečí jak životy lidské, tak i majetek spoluobčanů
dobrovolně, neohroženě a nezištně.“***

- [Historie ZZS HMP – Zdravotnická záchranná služba hl. m. Prahy](#)
- Video: <https://youtu.be/o0R6s2O65v0>
- dobré jméno a věhlas – zakládání organizací v Opavě, Olomouci, Lvově
- 22. 10. 1890 – 1. oficiální sídlo – dolní část Václavského nám.
schválení nových stanov, získány první dopravní prostředky a zavedena nepřetržitá služba

Historie ZZS

- ve velkých městech mají záchranné služby tradici často přesahující 100 let
začátek 70. let minulého století:
- počátky moderní historie záchranné služby v ČR, jak ji známe dnes,
- zřízení **celostátně jednotné tísňové linky 155** (spolu s linkami 150 a 158) a spolu s nimi i **stanice Rychlé záchranné služby** u tehdejších Ústavů národního zdraví
- 80.-90. min. století – jednotlivé stanice organizovány nejprve při nemocnicích, později na úrovni okresů
- 1. 1. 2000 – vznik nového krajského uspořádání = rozhodnutí, že záchranné služby (na rozdíl od celostátně jednotné Policie a Hasičského záchranného sboru) budou svěřeny do krajské působnosti
- 1.1.2003 – vznik 14 **krajských záchranných služeb**
- Zajištění jednotného metodického vedení je úkolem **Ministerstva zdravotnictví**, legislativní oporu poskytuje zejména **Zákon o zdravotnické záchranné službě**, který vstoupil v platnost 1.1.2012, a další navazující [právní normy](#).

Historie ZZS

- v každém kraji provozuje příslušná krajská záchranná služba jedno **krajské zdravotnické operační středisko** → zajišťuje příjem a vyhodnocování volání na tísňovou linku a operační řízení výjezdových skupin.
- kostru systému tvoří **výjezdové základny** rozmístěné tak, že zajišťují dostupnost celého území kraje **do 20 minut jízdy**.
- součástí systému je **10 základen letecké záchranné služby**

Zajímavosti

- první zmínka o sdružení, které se věnuje pouze záchrance tonoucích je až z období po 1. světové válce
- 1967 – založení VZS ČSČK, aktivní práce až v roce 1968
- Více informací: [Historie a současnost | PS Brno - Vodní záchranná služba ČČK \(vzsbrno.cz\)](https://vzsbrno.cz)

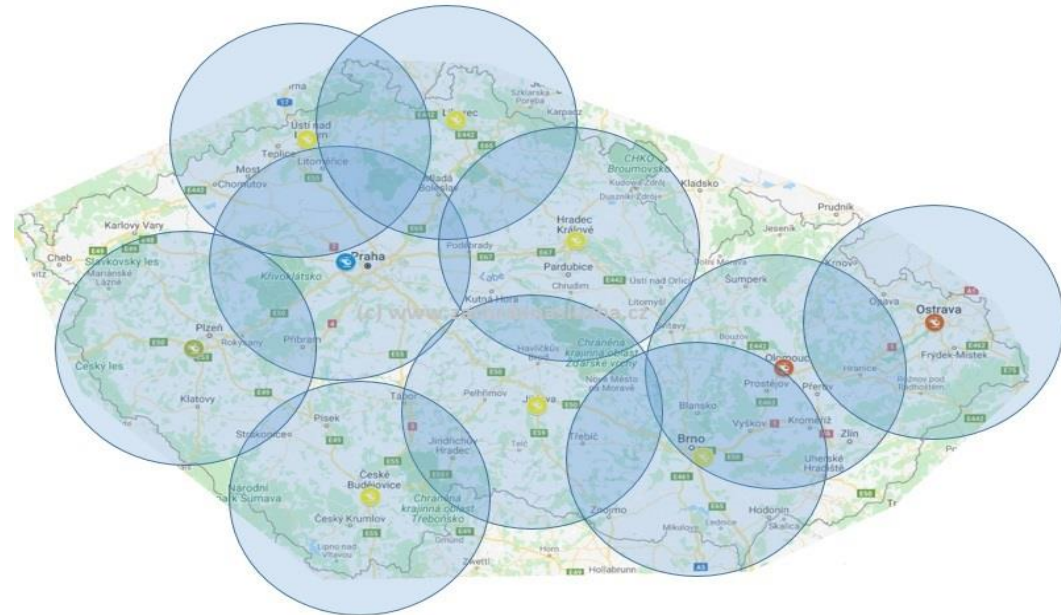

Zajímavosti

- tým specialistů z oblasti letectví, zdravotnictví a horských služeb u Federálního ministerstva dopravy ČSSR – připravil základní koncepční materiál a následně řídil a koordinoval postupné zavádění LZS v Československu až po zahájení provozu na **prvním stanovišti v Praze dne 1. 4. 1987**
- Pro vrtulníky se postupně vžil volací znak **Kryštof**, doplněný číslem dané stanice v pořadí podle vzniku

Stanoviště v Československu:

- 1988 **Kryštof 2** (Banská Bystrica), **Kryštof 3** (Poprad), **Kryštof 4** (Brno)
- 1989 **Kryštof 5** (Ostrava)
- 1990 **Kryštof 6** (Hradec Králové), **Kryštof 7** (Planá u Mariánských Lázní), **Kryštof 8** (Košice), **Kryštof 9** (Olomouc), **Kryštof 10** (Nové Zámky) a **Kryštof 11** (Bratislava)
- 1991 **Kryštof 12** (Jihlava), **Kryštof 13** (Č. Budějovice), **Kryštof 14** (Žilina) a **Kryštof 15** (Ústí nad Labem)
- 1992 **Kryštof 16** (Trenčín), **Kryštof 17** (Havlíčkův Brod) a **Kryštof 18** (Liberec)

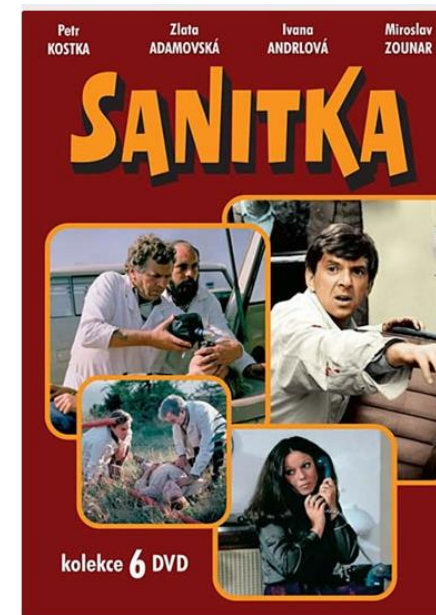

Historie zdravotnického operačního střediska (dispečinku)

- 20.-30. léta – zmínka o „dispečinku“ v Praze
- telefonní linka č. 60727, od roku 1938 2 linky

„Díky přítomnosti zástupce dopravního podniku v představenstvu „sboru“ se pro hlášení začínají používat i dispečerské stojany dopravního podniku. Zde byl položen základ pro budoucí dispečerské linky a operativní řízení záchranné služby. V této době také vznikaly přímé linky do většiny pražských nemocnic, které obcházely tehdy nespolehlivou a málo kapacitní veřejnou telefonní sítí.“

- 1945 švýcarská firma BBC představila radiotelefon, umožňující spojení řídicího centra s posádkou ve voze
- 1952 – první praktické zkoušky spojení v sanitních vozech
- více informací: [Historie ZOS – Zdravotnická záchranná služba hl. m. Prahy \(zzshmp.cz\)](http://zzshmp.cz)

„Po vzniku samostatné Československé republiky začíná v Brně působit **Pomocná stanice spolku Československého červeného kříže se sídlem v budově spolku na náměstí 28. října č. 23.**

Pomocná stanice vznikla díky spolupráci vedoucích členů Dobrovolných hasičů a Československého červeného kříže v Brně s cílem rychlé pomoci raněným a nemocným.

Na Hlavním nádraží byla zřízena další zdravotnická stanice, kde bylo poskytováno ošetření a podáváno občerstvení vojákům, kteří se vraceli z fronty nebo ze zajetí.

*Stanice na Hlavním nádraží byla v činnosti až **do roku 1927.***

Na začátku dvacátých let neměla zdravotní služba vlastní prostředky, nemocní se do zdejších nemocnic převáželi najatými drožkami, na vozících nebo se přes město i přenášeli.

*V roce **1923 věnovala Dr. Alice Masaryková osobní auto značky Ford T pro převoz nemocných.***

V roce 1925 měla Pomocná stanice tři vozy jimiž bylo v roce 1925 převezeno 6544 osob.“

Polesná Svatava: Centralizace Zdravotnické záchranné služby Jihomoravského kraje, BP 2009

**M U N I
M E D**

Legislativa o ZZS

Zákony

- [374/2011 Sb. O zdravotnické záchranné službě](#)
- [372/2011 Sb. O zdravotních službách](#)
- [239/2000 Sb. O Integrovaném záchranném systému](#)

Vyhlášky

- [240/2012 Sb. kterou se provádí Zákon o zdravotnické záchranné službě](#)
- [98/2012 Sb. O zdravotnické dokumentaci](#)
- [99/2012 Sb. O požadavcích na minimální personální zabezpečení zdravotních služeb](#)
- [92/2012 Sb. O věcném a technickém vybavení zdravotnických zařízení](#)
- [55/2011 Sb. O činnostech zdravotnických pracovníků](#)

Zdravotnická záchranná služba Jihomoravského kraje

zajímavost

- do roku 1990 fungovala záchranná služba v Brně pod názvem Zdravotnická záchranná a dopravní služba KÚNZ Brno (ZDZS), provozovatelem Krajský ústav národního zdraví
- poté provoz záchranné služby převzalo město Brno a vznikla organizace Záchranná služba města Brna – ZSmB
- 1. 1. 1993 – zřizovatel ZZS stát → vzniklo Středisko územní záchranné služby v Brně (od roku 2001 pod novým názvem Územní středisko záchranné služby v Brně)
- ZZS JMK [Zdravotnická záchranná služba Jihomoravského kraje | ZZSJmK](#)
- 30. 1. 2013 slavnostní otevření budovy ZZS v Brně-Bohunicích, od 27. 1. 2014 i Krajské zdravotnické operační středisko

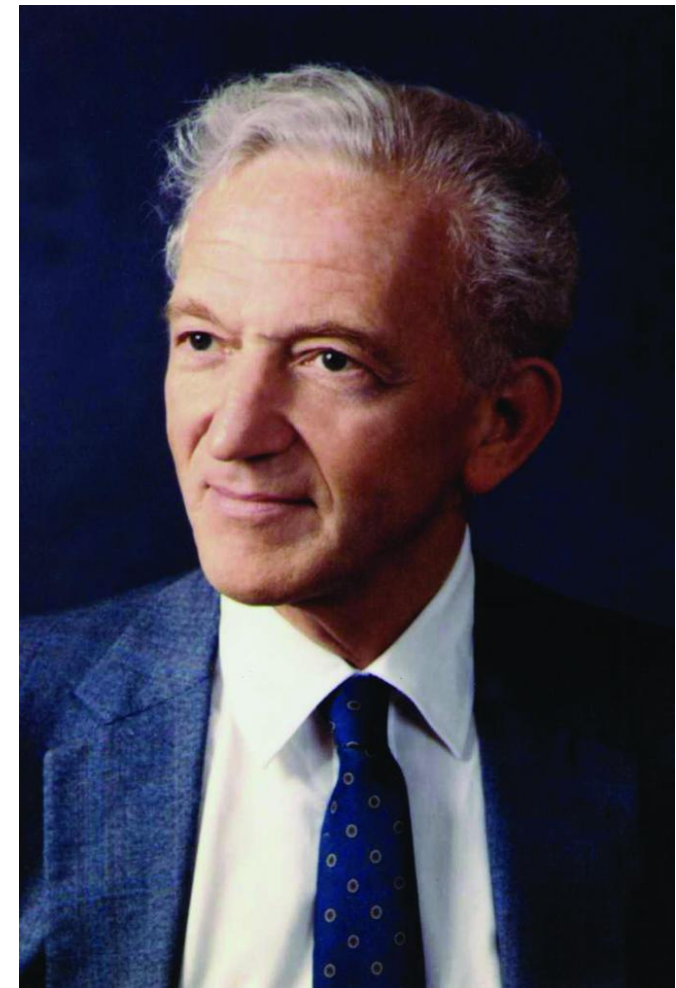

PETER JOSEF SAFAR (1924 – 2003)

- rakouský lékař českého původu
- inovátor, edukátor, humanista a vizionář
- dcera mu zemřela v 11 letech na astmatický záchvat
- „nabyl přesvědčení, že pokud mají být zachráněny životy, musí se do resuscitace zapojit laici, nejen lékaři.“ [Peter Josef Safar \(nih.gov\)](https://www.nih.gov)

Početné zásluhy v rozvoji PP a intenzivní medicíny:

- vynalezl koncept kardiopulmonální resuscitace (resuscitace dle ABC)
- spoluzakladatel první Asociace medicíny katastrof
- navrhl první resuscitační „Anču“
- kolegové jeho týmu navrhli první design interiéru sanitního vozu
- ...
- 3x nominován na Nobelovu cenu za přínos pro medicínu

Literatura

- Dějiny lékařství [Dějiny lékařství – Wikipedie \(wikipedia.org\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Dějiny_lékařství)
- Systém zdravotnické záchranné služby v ČR [Systém zdravotnické záchranné služby v ČR – ZACHRANNASLUZBA.CZ](http://zachranne.sluzba.cz)
- ZZS JMK [Zdravotnická záchranná služba Jihomoravského kraje | ZZSJmK](http://zssjmk.cz)
- Kutnohorská *Historie ošetřovatelství*, Grada: 2010